

Rådmannens innstilling

1. Hemnes kommune vedtar å iverksette fjelloven ved å oppnevne et fjellstyrestyre i henhold til fjellova § 3 første ledd. Fjellstyret skal administrere bruken av allmenningsrettighetene på statsgrunn i kommunen i henhold til fjellova § 3 annet ledd.
2. Fjellstyret skal i henhold til fjellova § 11 disponere en fjellkasse der de inntekter som følger av fjellova skal inngå.
3. Hemnes kommune vil gjennom dette vedtaket styrke det lokale selvstyre over utmarksressursene i kommunen. Det er en målsetting at de inntekter som staten gjennom Statskog SF i dag mottar fra bruk av disse utmarksressursene, tilfaller fjellstyret til lokalbefolkningens beste.
4. Kommunestyret ber Rådmannen underrette LMD og anmode om departementets stadfestelse av kommunestyrets vedtak, jfr. fjellovens §1, annet ledd.
5. Alternativt ber Kommunestyret LMD vurdere å opprette et felles fjellstyre for Hemnes kommune og aktuelle nabokommuner i henhold til Fjellovens § 5.

Bakgrunn for saken:

Problemstillingen har vært belyst tidligere i Hemnes kommune.

9.3.93 avga Hemnes kommunestyre følgende prinsipputtalelse: «Hemnes kommunestyre støtter arbeidet med innføring av Fjelloven for statens umatrikulerte grunn i Nordland og Troms samtidig som kommunen vil støtte arbeidet med å få lagt all statlig grunn inn under Fjellovens bestemmelser»

5.2.09 vedtok Hemnes kommunestyre følgende høringsuttalelse til Samerettsutvalgets innstilling, NOU 2007:13. « Hemnes kommunestyre støtter utvalgsflertallets forslag om lokal forvaltning gjennom interkommunale utmarkstyret i Nordland og Troms. Flertallets forslag om interkommunale utmarkstyret med reel beslutningsmyndighet og lovbestemte inntekter, imøtekommer lokalbefolkningens og kommunenes krav om lokal deltakelse i forvaltningen av utmarksressursene i landsdelen. Flertallets forslag til forvaltningsmodell for Nordland og Troms vil innebære at vi får en likeartet forvaltningsmodell i Nordland og Troms og i Sør-Norge.

Statskog har i innstillingen avvist en modell hvor utmarkstyrene oppnevnes av primærkommunene. Som kommunene kan vi ikke akseptere Statsskogs alternative model- (kalt revidert Statskog), hvor utmarkstyrene skal oppnevnes av reindriften og fylkeskommunene. Vi kan heller ikke støtte en modell hvor utmarksstyrene skal være underlagt Statskog- og i realiteten kun ha krav på utgiftsdekning.

Hemnes kommune er opptatt av at kommunen får reel innflytelse i utmarksstyrene og vil derfor foreslå at det blir minst 2 utmarkstyret for Helgeland.

Hemnes kommune er spesielt opptatt av allmennhetens interesser og retten til jakt og fiske. Etter kommunens syn ivaretar flertallets forslag til forvatningsmodell disse interessen på en god måte, veda at allmennhetens interesser og retten til jakt og fiske foreslås lovfestet, noe som vil sikre at dagens gode ordninger på disse områdene vil bli videreført.

Hemnes kommune beklager at Statskog ikke vil gi fra seg reel innflytelse og ressurser og vil derfor også støtte flertallsforslaget om at statens grunn i Nordland og Troms overføres til et nytt eierorgan, Hålogalandsallmenningen.

Hemnes kommune støtter USS forslag til endringer i forslaget:

-De bruksberettigede skal ikke ha krav på flertall i utmarkstyrene

-forslag til ny & 17-3 i plan- og bygningsloven tas ut-

-forslag til & 25 i plan- og bygningsloven tas ut.

-I forkant av overføringen av statens grunn til Hålogalandsallmenningen bør det skje en arealarrondering, hvor arealer som ikke er å anse som utmarksarealer overføres kommunene. Slik overføring bør skje vedelagsfritt»

Saksfremlegg:

Fjelloven gjelder ikke i fylkene: Nordland, Troms og Finnmark..Finnmark har etablert en egen forvaltningsordning gjennom Finnmarkseiendommen. Store deler av statsgrunnen i Nordland og Troms forvaltes i dag av Statskog SF, som grunneier. Statskog SF eier om lag 59 000 km² av landarealet i Norge og ca. 13 000 km² ligger i Troms fylke og 17 000 km² i Nordland fylke. Innenfor dette eiendomskomplekset er det statsgrunn, der rettighetshavere i Nordland og Troms har rettigheter på allmenningsrettslig grunnlag. Det er blant annet slått fast i Utmarkskommisjonens dommer.

Fjellova § 1 regulerer hva og hvor loven gjelder. I § 1 heter det:

«Føresegnene i lova her gjeld for statsallmenningane. Kongen kan ta avgjerd om at lova heilt eller delvis skal gjelde også for andre område som tilhører staten.

For skogsdrift og hogstrettar i skog gjeld lova ikkje. Rettar i statsallmenningane i kraft av særleg heimel går ikkje inn under lova.»

Det fremgår av første ledd i bestemmelsen at loven gjelder «statsallmenningane». I Ot.prp. nr. 32 (1973–74) heter det om dette:

«Spørsmålet om avgrensinga av området for lova har også ei anna side, nemleg den geografiske: Kva for eigedomar skal lova gjelde for? Det som er sagt i utkastet, og som også står i lova frå 1920 § 1, er at lova gjeld for statsallmenningane. Med dette meinest den umatrikulerte statsgrunn i Sør-Norge til og med Nord-Trøndelag fylke (jfr. stortingsvedtak 11. mars 1926). Elles gjeld lova ikkje, med mindre det måtte verte særskilt fastsett at den skal gjere det. Men skulle det bli rettsleg fastslått at noko av den umatrikulerte statsgrunn i Nord-

Norge er statsallmenning, følger det av seg sjølv at lova dermed også gjeld for slike område. (...).» (Understreket her.)

For det tilfelle at det er statsgrunn i kommunen, vil uttalelsen over medføre at fjellova allerede gjelder. Denne rettsoppfatningen ble også lagt til grunn av Samerettsutvalget II (SRU II), som vurderte den rettslige status av statens grunn i Nordland og Troms i utredningens punkt 14.5.2.2:

«Etter Samerettsutvalgets syn kan det i dag legges til grunn at i den utstrekning statens eiendomsrett kan opprettholdes, må deler av statens grunn i Nordland og Troms anses som statsallmenninger i rettslig forstand fordi grunnen har de karakteristika som kjennetegner statsallmenningsgrunn.»

I fjellova § 1 annet ledd fremgår det at «Kongen» kan bestemme at fjellova skal gjelde også for andre områder som tilhører staten. Det innebærer at fjellova kan innføres for statsgrunn i Nordland og Troms ved vedtak som treffes av regjeringen.

Det fremgår av forarbeidene til fjelloven av 1975 at dersom det skulle slås fast at noe av den umatrikulerte statsgrunn i Nordland og Troms er statsallmenning, så vil det følge av seg selv at fjelloven også gjelder for disse områdene.

Utmarkskommisjonens avgjørelser andre steder i fylket kan innebære at fjelloven gjelder for områder i Hemnes kommune der det er opparbeidet beiterettigheter på allmenningsrettslig grunnlag..

Fjellova § 1 annet ledd gir uansett en adgang for å be Kongen – Regjeringen – om å treffe en beslutning om å godkjenne et vedtak i Hemnes kommunes om at fjellova skal gjelde i kommunen, uten at det reises sak om hvorvidt statsgrunnen er statsallmenning.

Vurdering:

Diskusjonen om innføring av Fjelloven i Nordland er ikke av ny dato, viser til vedtaket fra Hemnes kommunestyre i 1993. Siden den tid har det vært ulike utredninger, blant annet utmarkskommisjonen for Nordland og Troms, samt SRU II (samerettutvalg II), som har utredet spørsmålet om almenningsretter.

Politisk er spørsmålet om almenningsretter aktuelt nå. Viser til vedlagte uttalelser fra Fylkestingene i Nordland og Troms. De fleste politiske partier har formuleringer om innføring av Fjelloven og/eller formuleringer om lokal forvaltning i sine partiprogram. Bondelaget har engasjert seg sterkt for å få Fjelloven innført i Nordland og Troms. USS koordinerer et arbeid der utmarkkommunene oppfordres til å fatte vedtak om iverksetting av fjelloven.

Ca 60% av Hemnes kommune er statsgrunn. Denne er av type innkjøpt statsgrunn. Innkjøpt statsgrunn er eiendommer som kongen/staten har kjøpt tilbake fra private eiere. Dette innebærer at det vedtak om iverksetting av Fjelloven krever etterfølgende godkjenning av regjeringen. Dette bortsett fra opparbeidete beiterettigheter på allmennrettslig grunnlag.

Uavhengig av den status statens arealer har, enten det er innkjøpt statsgrunn, eller umatrikulert statsgrunn (opprinnelig statsgrunn), har Hemnes kommune gjennom sakene i 1993 og 2009 synliggjort sitt prinsipielle syn om lokal forvaltning

Dette medfører at kommunen bør be om at Regjeringen treffer etterfølgende vedtak om å godkjenne oppnevning av fjellstyre

Hemnes kommune kan vedta å oppnevne et Fjellstyre etter Fjellevens § 3. Dvs. et Fjellstyre for Hemnes kommune.

Kommunen kan i tillegg er å be dep. om å oppnevne et felles Fjellstyre etter § 5 i Fjellevens. Dvs et Fjellstyre som omfatter et større område enn Hemnes kommune.

I forhold til kommunestyrets vedtak i 2009 er kommunens primære mål å sikre lokal forvaltning. I saken åpnet kommunestyret for kommuneovergripende Fjellstyrer.

Rådmannen mener at godkjenning etter §5 kan være enklere for dep. å gjennomføre. En slik godkjenning ivaretar delvis de motforestillinger reindriftsnæringen har fremmet overfor Fjellevens. I arbeidet med SRU II problematiserte næringen kompleksiteten med å måtte forholde seg til flere fjellstyrer innenfor sitt distrikt.

Konklusjon/anbefaling:

Rådmannen anbefaler at Fjellevens iverksettes i Hemnes kommune.

Administrative og økonomiske konsekvenser:

En følge av at fjellova gjelder i kommunen og at kommunen oppnevner fjellstyrer, er at inntekter som følger av loven skal gå inn i en fjellkasse som administreres av fjellstyret, jf. fjellova § 11 første ledd. Hovedregelen er at fjellkassen skal brukes til å styrke allmenningen, jf. § 11 tredje ledd. Dersom overskuddet i fjellkassen er større enn det som trengs til tiltak i allmenningen, kan overskuddet benyttes til å styrke næringsgrunnet i de bygdene som har rett til allmenningsbruk. Inntekter til fjellkassen er regulert i §§ 12, 21, 25 og 29 i fjellova.

I henhold til § 12 skal fjellkassen tilføres halvparten av tomtefesteinntektene fra hytter og hotell som staten har på allmenningsgrunnen. Videre skal inntekter ved bortleie av kulturbeite eller dyrkingsjord til andre jordbrukere enn de som er allmenningsberettiget, gå til fjellkassen, jf. § 21. Inntekter ved salg av jaktkort går også til fjellkassen, jf. § 25 og det samme gjelder ved løsning av fiskekort, jf. § 29. Reguleringen av inntekter til fjellkassen og hvordan inntektene kan disponeres, sikrer at inntektene som genereres på statsgrunnen tilbakeføres til allmenningen og lokalt næringsliv. Inntektene blir dermed værende lokalt og det vil bli en klarere sammenheng mellom inntektene som skapes lokalt og styrking av allmenningen(e) og lokalsamfunnene i tilknytning til denne/disse. Det er en målsetting at de inntekter som staten gjennom Statskog SF i dag mottar fra bruk og forvaltning av utmarksressursene på statsgrunn, tilfaller fjellstyret til lokalbefolkningens beste og uten kostnader for den enkelte kommune. Det er en forutsetning at vedtaket ikke fører til økte kostnader for de allmenningsberettigete.

Til arbeidet med NOU 2007: 13 A ble det innhentet opplysninger om Statskog SFs inntekter fra Nordland og Troms. Brutto omsetning i 2005 var 67,7 millioner kroner. I skriftlig svar fra landbruks- og matminister Dale til stortingsrepresentant Knag Fylkesnes fremgår det at omsetningen i 2016 var 116,5 millioner kroner. Resultatet fra løpende drift i de to fylkene viser et overskudd på 10 millioner kroner, ikke medtatt engangsgevinster på 26,5 millioner kroner for skogvernerstatninger og salg av fast eiendom. Tallene viser at Statskog SF har store inntekter fra virksomheten i Nordland og Troms.

Lovhjemmel:

Kommuneloven

Fjellova

Hvem som skal involveres/ høres:

Ingen

Vilkår:

Ingen

Kompetanse til å fatte vedtak:

Kommunestyret

Klagerettigheter

Ingen

Vedlegg:

Uttalelser fra Nordland og Troms Fylkeskommune

Ekspedering:

Saksbehandler